Ч. 161 (11.452). Львів, вівторок 23. липня 1929. Поштова оплата сплачена ричалтом. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Чи війна для нас корисна?

Львів, 22. липня 1929.

Стоїмо перед можливістю радянсько-китайської війни. Всі розумові аргументи промовляють проти війни. Недостача матеріяльних засобів на таке коштовне підприємство, як війна, настрої мас, над якими вагітять страхіття світової війни і взаїмні матеріяльні зобовязання (між учасниками світової війни), а найважніше — відсутність у СРСР і Китаю конкретних воєнних цілей.

Правда, Китай є найбільш перенаселеною країною світу, де третина населення рік-річно вмирає з голоду, тифу та інших пошестей. Війна для Китаю булаб відтяженням, даючи частині населення воєнний заробіток і прожиток та зменшуючи перенаселення країни шляхом воєнної різні і нових пошестей. Але всі закулісові партнери СРСР, а в першу чергу Англія, мусять здавати собі справу з двох небезпек. Перше: узброїти Китай, дати йому можність вести війну — значить т. зв. жовту небезпеку зробити реальною, пустити на Азію й Европу кільканацять міліонів озброєних людей, яким — при їх релігійній погорді смерти — ніщо не є страшне. Це був би другий похід Джінгіс-Хана, без порівнання страшніший від першого. Друге: В Китаю зростає соціяльна боротьба між мандаринами, купцями й банкирами з одного боку, селянським пролетаріятом, фабричним робітництвом і молодою інтелігенцією з другого. Не є виключене, що більшовики при своїй просто мистецькій пропаґанді загострилиб соціяльну боротьбу і перевелиб більшовизацію Китаю. А збільшовизований Китай — цеж кінець британійського панування в Індіях, що є другою з черги перенаселеною і визискуваною країною світу.

Є це дві величезні небезпеки, які скривають собі найбільше ризико не лише для СРСР і теперішних володарів Китаю, але — можна сказати — для цілого світу. Ані СРСР ані Китай не мають безпосередніх конкретних і територіяльних цілей. Такою ґенеральною метою моглоб бути або повалення більшовизму в СРСР, або більшовизація Китаю. Але це була би величезна гра, закроєна на дуже широкий розмір і страшенне ризиковна.

Коли приняти можливість льокалізації війни на Далекому Сході, що є неправдоподібне, тоді без огляду на її вислід можнаб сподіватися деяких здобуткових можливостей і для нас. Більшовицька програма веде до злагіднення режиму (як це було після російсько-японської війни) та полекш для селянства. Більшовицька виграна так само веде до злагіднення режиму і полекш, бо побідний більшовизм тратить вістря недовіря до українства, яке все ще в тій чи іншій формі є часто на індексі. Та, як уже згадано, така можливість на нашу думку — відпадає. Колиб допущено до війни, то тут ішло би тільки про велику гру: про повалення більшовизму або більшовизацію Китаю.

Повалення більшовизму не далось би здійснити льокальною, манджурською війною. Хоч уже сама справа Манджурії в тій чи іншій формі втягнулаб у війну Японію, яка вважає Манджурію тереном своїх впливів. Для повалення більшовизму требаб заанґажувати всі фронти, требаб окружити СРСР не лише від сторони Далекого Сходу, але від сторони Кавказу, Чорного Моря, Дністра, Збруча, Поліських болот і Балтику. Тут требаб заанґажувати не лише всі еміґрантсько-протибільшовицькі сили: російські, українські, грузинські, не лише інспірувати повстання, але ввести у воєнну гру й европейські держави, в першу чергу Польщу й Румунію.

І тут зявляється питання, чи війна булаб для нас корисна?

Не вважаючи на наявність дезорієнтаційно-воєнних настроїв у деяких наших колах, мусимо ствердити, що *від теперішню хвилю* не добачуємо ніяких користей від війни для української справи. Перш усього українська національна територія по обох боках Збруча стає головним европейським тереном. Та територія, яка ще носить на собі сліди великої війни, революції, громадянської війни, голоду аперез кількох літ і недороду в останніх трьох літах мусілаб перенести на собі весь тягар воєнного стовпища. Значна частина українсько-радянських військ булаб кинена на Далекий Схід, а зрештою українці по обох боках Збруча булиб поставлені проти себе в боєві ряди і примушені різатися у братовбивчих боях за інтереси чужі, а свої — щонайменше сумнівні. Авангардою протибільшовицьких сил булаб російська еміґрація, що в простій лінії веде до відродження денікінщини і врангелівщини та зросту на силах нерозадавленої ще зовсім русотяпщини. На українській національній території повторились би 1919—1920 рр. з тією ріжницею, що західні українці не булиб вже самостійною силою. Поминаємо вже те, що більшість української національної інтелігенції по обох боках кордону найшлась би в таборах інтернованих і була би вже не здесяткована, але просто винищена голодом і пошестями.

Війна на українській національній території припинилаб ренесанс українства по тім боці кордону і спричинилаб поворот руйнуючого воєнного комунізму. Одночасно повалення більшовизму під теперішню хвилю, коли ще живою є російська еміґрація (в цілости ворожа українству) та русотяпство на Рад. Україні, у висліді моглоб — при непідготованости українських мас — довести до повстання третьої Росії, яка мусілаб реванжуватися за допомогу своїм опікунам. А це в простій лінії веде до реституції Андрусова з одного боку і видачі українських богацтв на злобичну експльоатацію европейсько-американському капіталізмові.

В таких перспективах корисність війни для нас під теперішню хвилю мусить бути щонайменше сумнівною, а ми дозволимо собі твердити що таки шкідливою.

Як нас бачать чужинці?

II.

Берлін, 9. липня 1929.

В липневому числі поважного німецького місячника „Die Tat", (XXI. Jhg. Heft 4, Juli 1929, Vlg Eugen Diederichs in Jena) появилася цікава стаття про Україну п. з. „Kulturen werden monert", з під пера д. Рольфа Райсмана. Називаємо ту статтю не длятого, щоби приносила в українській справі якінебудь нові думки, бачила її в якихось оригінальних перспективах, але радше длятого, що вона є типова для всіх того рода публікацій, що появляються час до часу за кордоном, особливож в Німеччині. Маємо в цім випадку до діла зі шабльоном, усталеною нормою і то нормою тим для нас шкідливішою, що якраз вона робиться щораз більше міродатною для чужинецьких поглядів про українську справу. Тут маємо все у купі: сконстатування істнуючого національного процесу, цілком зрештою щирі вислови симпатії до нього, але разом з тим, сильна особиста політична стриманість і за браком цілком виразного самостійницького політичного оформлення української проблєми як і внутрі так і на зовні, — неминуче звязування української справи з проблємою такої чи іншої, але завсіди — єдиної Росії! Але даймо говорити д. Райсманові:

„У воєнній тишині й майже неспостережено західніми державами, на сході відбувається щось гідне подиву: два народи форсують оце з несамовитою швидкістю (міт унгаймлігер Гешвіндігкайт) наукове і духове життя, про яке перед десятком літ нікому навіть не снилось: українці і грузини. Оба народи старої самостійної культури; оба народи, які не могли під обрусительним пануванням царизму організувати своїх духових хотінь; оба народи, що під покришкою офіційного російського вчення, завдяки праці своїх не богатьох національно свідомих вчених, в усій тишині плекали і зберігали свої старі культурні цінности. Через радянський устрій, що забезпечив усім націям „культурну свободу в рямцях соціялістичної держави", оба народи зробилися за одним ударом культурно автономні й добули можливість цілком отверто організувати своє дотеперішнє неофіційне духове життя".

Обговорюючи далі грузинську справу д. Р. повертає в дальшому виключно до України:

„Українці мають перед собою велику будучину. Вже нині є вони третім з черги численно найбільшим народом Европи. Вони скоро переженуть скількість населення Німеччини, якщо надвишка їхніх народин буде так далі збільшуватися, як це було дотепер. Ще понад 50 відс. населення має свої власні, в більшости сільські господарства й 29 відсотків українських дівчат виходить заміж перед трицятим роком життя, — отже це нарід, що розвивається в можливо найздоровішім життєвім просторі".

„Революція віддала нації передовсім офіційне вживання її мови... Підчас війни не сміла появитись ані одна книжка, ані одна газета в українській мові. Але вже нині, новозаснована Українська Академія Наук означувала величезне завдання; усталила на підставі окремих народніх діялектів єдину термінольоґію для літературної української мови. Появився вже цілий ряд спеціяльних українських словників а загальний словник живої української мови находиться в друку".

„Як відомо, бюджет, торговля, армія, закордонна політика є сцентралізовані для цілого Союзу в Москві; одначе всі культурні ресорти, виховання, народна освіта, суспільне забезпечення, ба навіть гігієну, сільське господарство й юстицію залишено окремим союзним державам: отже доволі простору для вповні автономної розбудови національної культури. Тож немає в цьому ніякого дива, що край працює над собою з огненним запалом, який зрештою можна собі пояснити тільки, як неминучу реакцію на дотеперішній утиск; нема теж ніякого дива, що свідоме наголошування національного моменту прибирає часами попросту гротескові форми. Створено передовсім музей для національного поета Шевченка. До нього позношено усі святощі, які тільки можна було дістати в руки. Те саме зроблено теж у відношенні до національного фільософа Сковороди".

Далі приходять більше характеристичні — бо вже політичні енунціяції. І тут уже бє по нас страшна сила західньоевропейського зовнішньо-політичного консерватизму, що його не може визбутись навіть доволі свободолюбний, ліберальний, свого рода революційний західньоевропейський публіцист. По силі інерції люди привикли бачити в цілому східньому просторі одну політичну цілість, єдину, звязуючу цілий отой простір зовнішню форму, і цілком не можуть собі подумати інакших можливостей розвязки східньої проблєми, як тільки в тих чи інших, але завсіди — єдинонеділимських формах. Розвиток справ на Україні є для чоловіка очевидний; він не може не знати, що того рода національно-культурний розвиток, як він його розмальовує перед німецькими читачами, може і мусить тільки одним скінчитись, скоро чи пізно: повним національним усамостійненням. Люди ж ніяк не

можна закинути неприхильности до української
справи. Але в площині політичній, зовнішний
консерватизм так типовий для европейського за-
ходу, доводить ту людину до очевидного абсурду,
бо вона не тільки не може подумати собі розвязки
ки української проблеми поза єдиною росій-
ською політичною формою, але в добавок, стаючи
поміж своїми українськими симпатіями й своїм
зовнішньополітичним консерватизмом, „пого-
годжує" оба елементи в той спосіб, що на конець
добачує в Україні огнище... традучого всеросій-
ського духового відродження.

„Булоб одначе до ґрунту помилковим доба-
чувати в зміцненню національних культур на
півдні держави (Україна, Грузія) якунебудь не-
безпеку для цілости Радянського Союзу. Ніхто
на Україні не пропагує сепаратизму. Навпаки:
саме народи, які хочуть будувати культуру, по-
требують форми, що в неї вони могли би влива-
ти свої духові цінности, й оту форму вони перей-
мають з Москви. Та чи інша культура не може
з нині на завтра витворити свої власні форми;
тому коли вже тепер хочеться організувати своє
культурне буття, то муситься перебрати для цьо-
го чужі шабльони. Москва постачає Україні ме-
тоду, але тут ми стаємо перед дивним феноме-
ном: на Україні вживається соціялістичної док-
трини для того, щоби сотворити структурні клі-
тини, аби за їх допомогою оформити й зорганізу-
вати старі, виплиніваючі з національних глибин,
цілком зрештою немодерні й неінтелектуальні
культурні змісти".

„Як відомо, натиск радянської науки лежить перш за все на природничій ділянці. Само собою, натил до технічно-природничого вплинув також на освітню працю в окремих посвоячених краях. („Тохтерлендер"!) Український Ботанічний Інститут особливож важний для аграрної країни, зробив дотепер на досвіднім полі величини 4.000 гектарів 28.000 спроб ріжних схрещень збіжа. Він стоїть у звязку з 13.000 селян, виплекав 200 сортів нового збіжа, посилає кілька експедицій для збіжевих студій до Афґаністану, Абісинії й Мексика, отже це інститут рівнорядний найліпшим інститутам Німеччини. Одначе край виходить далеко поза природниче й саме в цьому лежить усе безмежне значіння, яке йому належиться посеред раціоналістичного радянського освітнього світа: на поверхні національно-культурного одушевлення, із нововідкриття і обнови національної історії, національної літератури і національної фільософії й — можна смило зважитись на це слово — з якостей національної релігійности, в сучасне російське освітне життя вломлюється щось нове: супрематія духових наук, поза якою не можна уявити собі сильнішої противаги до совкультури. І саме в тім лежить велике післаннництво України для духового життя цілої Росії! Велитенські освітні матеріяли здобули собі українці через вивласнення великих поміщиків. Національна бібліотека в Київі має 3 і пів міліона томів книжок і є одною з наймогучіших бібліотек світа; побіч цього істнують на Україні ще дві дальші велитенські бібліотеки, разом в 4 міліони томів. Скрізь сплили безконечні цінности з церков і монастирів до національних музеїв. Радянська державна форма допомогла оськак безпосередньо до цього, що національне добро зробилося видиме й усім доступне й що культурні богацтва сцентралізовано так, як не могла собі цього краще бажати національна гордість. І це в нечуваних розмірах допомагає консолідації національно-культурної праці".

Д. Райсман говорить далі в своїй статті про високошкільні справи, обговорює дуже тісні звязки „обновленої української культури" з Німеччиною та її сучасним духовим й цивілізаційним дорібком, але скрізь і передовсім підкреслює момент нестримного, зриваючого всі перешкоди українського національного відродження. Але й закінчення статті є типове і характеристичне: в ньому сумнів, непевність, підсвідоме почуття цього, що в отой „шабльон" політичного єдинонеділимства справи втиснути в результаті не дасться. Тотеж читаємо:

„Одначе, як згодом оформиться цей аліяж поміж комуністичним і націоналістичним хотінням, поміж змістом і методою, як згодом виглядатиме правдиве обличя цієї культури — це леви чи можна сьогодня передбачити. На це в немалій мірі вплинуть чинники, які лежать поза Україною, поза Грузією і поза Радянським Союзом".

Це звучить трохи загадково, але можливо, що не є позбавлене певної ролі правди.

Зенон Пеленський.

За мир між Францією та Німеччиною.

Велика ратифікаційна дебата у французькому парляменті.

У французькому парляменті відбулася велика і цікава дебата з приводу ратифікації договору про воєнні довги між Францією та Америкою. Провідник французьких соціялістів Блюм підчас дебати поставив внесок на те, щоби відложити дебати аж до того часу, поки уряд зложить заяву, що негайно після прийняття пляну Юнґа буде звільнена Надренія. Одначе парлямент більшістю 350 голосів проти 238 відкинув цей внесок.

При умотивуванні свого внеску Блюм дуже гостро виступив проти Бріяна. „Ми хочемо, — казав він, — ясного повідомлення про зовнішньо-політичні заміри уряду. Правда, Бріянові тяжко заспокоїти це бажання опозиції, не дратуючи більшости. Одначе він мусить здавати собі справу з того, що без остаточної ліквідації війни його проект заснувати Злучені Держави Европи не має жадних виглядів на успіх. Насамперед мусить наступити дійсне і до кінця переведене помирення з Німеччиною".

Після цього Бріян знову забрав голос, і цим разом він говорив вже ясніше. „Мені неможливо дати зобовязуючі обіцянки у справі звільнення Надренії, бо це обтяжило би завдання інтернаціональної конференції урядів. Я годжуся з Блюмом, що мусить зникнути всяке непорозуміння між Німеччиною та Францією. Як довго Франція висловлює на адресу Німеччини погрози, а Німеччина відповідає Франції відмовами, нема жадного мира. Та коли ми відразу звільнимо Надренію, то чи буде мир? Ні. Чи ми на конференції тоді дійдемо до миру? Ні. Лише тоді, коли буде осягнене порозуміння щодо пляну Юнґа коли його ратифікують парляменти, лише тоді буде все можливе між Францією та Німеччиною.

„Блюм говорив про націоналізм. Ми всі маємо в собі більше або менше шовінізму, який не хоче висловлюватися проти миру, а одначе шукає нагод дискредитувати його. Цього рода шовінізм найгірший для народів. Це він втягнув нас у кріваві війни. Ми маємося на обережності проти цього шовінізму. Та чи він не істнує в Німеччині? Ви бачили, як він дістався до республиканської конституції. Це отруя, яка вілася в орґанізм і спустошила його, і цим я пояснюю собі деякі слова мого товарища (!) д-ра Штреземана, який підчас парляментарних дебат згадує про палких, пристрасних людей, що не зріклися думки про реванж. Якби міністр закордонних справ у пацифістичному засліпленні не звертав уваги на те, він не годився би на свій уряд. Чи це є перешкодою для мира? Ні. Це ще одна причина більше змагати до миру. Мир може бути лише вислідом доброї волі Франції та Німеччини. Не можна заперечувати, що вже наступило чимале наближення між обома країнами".

В кінці своєї промови Бріян домагався від парляменту, щоби йому залишено вільну руку для дальших переговорів. Обидва праві посли, Марен та Райбель, протестували проти передчасного звільнення Надренії. Вони покликалися на маршала Фоша, який у таємному меморандумі означив звільнення Надренії, як злочин супроти Франції.

Пополудні першим промовляв кол. премієр Еріо. Він заявив іменем радикальної партії, що годі дати урядові дозвіл на ратифікацію договору про воєнні довги без застережень, бо плян Юнґа ще не принято, а навіть, якби він був прийнятий, то не відомо, чи він буде виконаний. „Францію — заявив Еріо під бурхливі оплески

АНТІН РУДНИЦЬКИЙ.

Москва і Лєнінград.

(Докінчення).

VI.

Петропавлівська церква й твердиня. — Каміноострівський проспект. — Пієтизм до памяток. — Петергоф. — Вимушений поворот.

Посередині Неви, майже напроти вікон Зимової Палати, невеликий остров, вигляду шостикутника, здовж цілого берега оточений муром. Посередині острова — високий, гостро закінчений золотий шпиль, видний далеко в околиці. На ньому, при самому вершку, фігура Архангела Михайла, з розіпнятими крилами, з хрестом у високо піднесеній руці. Тільки ця фігура і хрест дають до пізнання, що вони — на церкві. Привикнувши до церковних бань, дивним видається, що тут якась церква накрита не банею, а закінчена шпилем. Це Петропавлівська твердиня, колись, в часі побудування її Петром Великим, відгривала ролю і виповняла ціль, задля якої її збудували: твердині, яка мала боронити нову столицю перед ворожими наступами. Потім, з бігом часу, вона поволі перемінилась в твердиню іншого характеру: себто в твердиню, яка не мала вже відпирати зовнішніх атаків, а — внутрішні, з середини власної держави. Петропавлівська „кріпость" перемінилася в тюрму для найгрізніших політичних злочинців, тюрму, з якої не можна було ні вийти, ні втекти. З неї вели дві дороги: одна на Сибір, друга — на смерть.

Деревляний міст веде до головного входу кріпости. Через старезні брами, на яких видно ще півзатерті написи, хто і коли їх збудував, входжу на терен „кріпости". Тут ціла вуличка, з крамницями і харчівнями. Бо цілий ряд домів, в яких раніше урядував штаб чиновників, жандармерії і т. д., — штаб, який пильнував найцінніших для держави річей: її найбільших ворогів і „Монетного двору", себ-то менниці, в якій вибивались державні гроші, — тепер цей ряд домів замешкалий звичайним населенням.

Не знаю, що тепер находиться в „Монетному дворі", який стоїть дальше в глибині великих просторів, які займає „кріпость". Його оглядати не дозволено. Отже входжу в петропавлівську церкву, яка стоїть недалеко входу. Перед нею — гроби кількох ґенералів-командирів твердині. Церква в середині не така, як всі інші. Менша, але вся сяє від золота. І тільки посередині трохи місця; а по обох боках і на переді перед самим іконостасом — ряд ідентичних, білих мраморних гробів. Вони без всяких прикрас — тільки на чотирьох рогах кожного, чотири золоті російські орли. На тому невеличкому просторі внутрі церкви — спочиває династія Романових від Петра великого почавши всі царі, їх жінки, великі князі. На кожному білому гробі золотими буквами коротка напись: „Его Императорское Величество Император Государ Россіи..." і дата і місце народин і смерти. Всі вони тут — крім останнього царя і його рідні... Звідти йду до фактичної тюрми — невеликого, одноповерхового бастіону, в одному розі твердині. Хоча на дворі прекрасний літній день — тут, за порогом бастіону, віє пронизливим холодом. Не диво — грубезні, вогкі мури і малесенькі віконця майже не пропускають туди тепла і світла ззовні. Вздовж коридора, з одної тільки сторони — келії. Залізний тапчан, прикріплений до підлоги, побіч нього такий-же столик — і ціле урядження. Одна келія тапетована, має навіть поличку на книжки і водотяг. Провідник, який опроваджує по тюрмі, пояснює, що це була келія ґенерала Куракіна. На жаль, не визнаюсь настільки в російській історії, щоби знати, хто він такий був і за що тут сидів. Але ці вогкі келії на першому поверсі можна назвати комфортними в порівнанні з „темницями" на долі. На горі, крізь малі віконця всетаки просмикується якийсь промінь світла в келію; тут внизу нема ніякого вікна, ані навіть отвору і коли зачиняться подвійні двері — царить могильна абсолютна темнота. І тут тримали вязнів нераз цілими тижнями...

Виходжу на мур твердині. Ще і досі стоїть тут кілька пушок, з дулами зверненими в сторону Зимової Палати, — звичайно — тепер тільки для прикраси, а радше — для відвідувачів. Одна тільки пушка і досі чинна: щодня точно в 12-ій годині вполудне на знак, даний з метеорольогічної обсерваторії, лунає над містом вистріл. Але ще підчас вибуху революції, ці пушки і та часть фортечного муру, на якому стою, відіграли важну ролю: звідси впали перші кулі на зимову царську палату.

Міст, який веде до Петропавлівської твердині стоїть на початку Каміноострівського проспекту. Це чи не найкраща вулиця Лєнінграду. Широка, простора, по обох сторонах рівно засаджені дерева, тягнеться вона далеко, понад дві чи три відноги Неви, між зеленю, деревами, парками. При самому початку проспекту прегарний музулманський мечет, з двома орієнтальними банями, цілком покритими блакитною мозаїкою. Рядом з ним, серед дерев, гарна великанська вілля. Звертають мені на неї увагу: тут жила приятелька останнього царя, балеріна Кресінська і тут урядувало — яка іронія долі! — перше республиканське правительство.

Кілька кроків дальше знову дві памятки з перших часів Петербурга: його найстарша церква, Софійський собор, маленька, деревляна, подібна до наших галицьких церков, в якій Петро Великий коронувався царем (внутрі церква в тому стані, в якому находилася за його часів — висять навіть ікони зі слоневої кости, зроблені також його власною рукою) і його дімок — тільки кімнаток і ленький, низький, з одною тільки капличкою (в ній якраз, коли підходжу, відправляють Службу). Цілий дімок, як памятка великої музейної вартости, схований в другий, не багато більший, яким його прикрили перед дощами і негодою.

Взагалі видно, як уважно берегла стара Росія памятки по Петрі Великому (на обшарі Пе-

парламенту — можна назвати страждущою матірю перемоги. Будуче урегулювання, яке має приняти Франція, є англьо-саксонським. Одначе ми хочемо французького миру, це значить миру, основаного на старих французьких традиціях. Ми домагаємося, щоби в основу всієї нашої політики положено ідею европейської федерації. Передумовою до цього є щире порозуміння між Францією та Німеччиною".

Дебати будуть тягтися ще довший час, бо до слова записалося богато послів.

У кривому зеркалі.

Моя відповідь радикальним „принципіялістам".

(Докінчення.)

Остається останній і найгрубший стріл гром. Стахова: засідання воєвідської земельної комісії в Станиславові. Там, каже гром. Стахів, явно проявилися із моєї промови відречення „нової ери" від усякої політики, співпраця з санаційною комісарщиною і узалежнення від тої комісарщини українських кооперативних і господарських установ за дрібні і непевні субвенції. У відповідь на це мушу передовсім хронольогічно впорядкувати події, які гром. Стахів, очевидно мимохіть попересував. „В началі бі" в Станиславові воєвідське самоврядування. Потім, зовсім слушно, став його членом обіч д-ра Т. Окуневського також голова радикальної партії, д-р Лев Бачинський. Правительство передало самоврядуванню окремим розпорядком майже всі справи хліборобської культури і продукції. Тому воєвідське самоврядування встановило потім у себе для цих справ окрему рільну комісію. Товариство „Сільський Господар" рахувалося з цими фактами та з попереднім законом установляючим воєвідські примусові „рільничі палати", які накладаючи окремий хліборобський податок і складаючися з представників територіяльного самоврядування та представників признаних владою господарських товариств, візьмуть нарешті у свої руки цілу хліборобську фахову освіту і продукцію. І тому заздалегідь наше товариство видало обіжник до всіх своїх філій, щоби вони ввійшли до повітових та воєвідських рільничих комісій і боролися там за право „Сільського Господаря", застережене в міністерському розпорядку господарським товариствам, бо інакше „Малопольське Товажиство Рольніче", наділене вже фактичним монополем меліорацій і годівлі, захопить через самоврядування монополь на всі інші рільничі справи і на українській території буде єдиним впорядчиком цих надзвичайно для нас важних господарських справ — тепер і при будучих примусових „рільничих палатах". Цей розумний обіжник приняв і одобрив виділ Ради (чи навіть сама Рада) „С. Господаря" на засіданні, на якому я — на жаль — не був, але на якому був і згідливо радив інж. Охрим, який не тільки є радикалом, але навіть, як кажуть, з гром. Стаховом приятелює. Одержавши цей обіжник і знаючи, що поважні, навіть радикальні українці я в станиславівськім воєвідськім самоврядуванні, отже маючи хіба право думати, що не зачну цим ніякої нової ери, ані співпраці з санаційною самоврядною комісарщиною, я нарешті приняв запросини і поїхав на перше засідання рільної комісії цього воєвідського самоврядування. На цьому засіданні промовляв, як перший українець д-р Т. Окуневський, який запротестував проти монополю „Малопольського Товажиства" в переволженні рільничих справ, переданих міністерським розпорядком самоврядуванню і пригадав комісії українське господарське т-во „С. Господар". Коли воєвода Наконечніков в місця залвив на те, що українські господарські організації називаються господарськими, але передовсім провадять каригідну політику, я безпосередньо по цім вважав своїм обовязком у довшій промові заявити, що міністерський розпорядок є взагалі шкідливий, бо на давнім місці добровільних і вистарчаючих суспільних організацій етатизує господарське життя; що нам не треба ніякої няньки; що не з господарських, але з політичних причин державні й самоврядні чинники переводять у нас усі передбачені розпорядком господарські справи тільки „Малопольським Товажиством"; що не є згідним з дійсністю, що українські господарські організації є політичними організаціями і що коли таку фразу кажеться, то я мушу жадати наведення фактів, причім як містоголова ради РСУК і СГ заявляю, що ці факти наші організації провірять і якби де найдено не господарську працю, але політичну конспірацію, там вони її унеможливлять; що врешті, „Сільський Господар" доказує списком вже доконаних своїх господарських праць таку живу силу, якою не може у нас виказатися ніодно польське господарське товариство; що тому це товариство ніколи не погодиться на монополь „Малопольського Товажиства" і предложить комісії плян своїх намічених дальших господарських праць.

За польськими санаційно-урядовими часописами „Гр. Голос" вибрав собі з цієї промови тільки одно моє завваження, що іменно західноукраїнська кооперація і „С. Г." — не є політичними організаціями, та що вони самі, вкоротилиб дійсні політичні ескапади своєї підбудови поза статутові межі. Гр. Стахів, якби стараючися вмовити в кого не треба, що наші господарські установи таки не є господарські тільки політичні, приписує цьому моєму виступові значіння заяви про „відречення від усякої політики", „співпрацю з санаційною комісарщиною", узалежнення від неї наших господарських установ за можливі субвенції, „варшавську віру", „нову еру" і т. п. Завважую, що територіяльне самоврядування, яке в інтересі національної справи мусимо здобути хоч би його теперішня, від нас незалежна форма зовсім не вдоволяла, диспонує у нас на рільничі цілі міліонами золотих, зібраними з податків українських селян. — І пригадую, що воно пересуджує склад, отже й напрямок праці, будучих примусових рільничих палат. Чи маємо спокійно дивитися, коли монопольним паном усіх засобів якраз на цій ділянці господарства стає „Малопольське Товажиство"? Це має бути засобом проти деморалізації і пасивности? У моїй промові я ні словечком не згадав про субвенції. Моїм бажанням є передовсім те, щоби на українській землі ми були підметом також в організуванні народнього господарства самоврядуванням і виховували собі людей у всіх варстатах праці і її загальних організаційних осередках.

Міністерство не дає кредитів українським господарським організаціям: „Гр. Голос" каже, що не треба їх брати; а я протестую проти такої державної господарської політики. Відомі чинники споконвіку виправдують свою протиукраїнську політику пропагандою на весь світ, що українці неґативна, деструктивна юрба; я протиставлюся цьому в соймі, даючи світові докази, що ми є свідома своєї цілі, зорганізована конструктивна сила; гром. Стахів кріпить народнього духа коментарем, що така моя оборона вартости українства є... угодою! Нинішне територіяльне самоврядування руками й ногами боронитьса перед дійсною участю українців хочби й у чисто господарських справах, зусиллям „санації" вже зєдинено проти нас усі польські господарські товариства і збирається разом усю польську кооперацію. Я явно протиставлюся виеліміновуванню нас із порядкування краєвим життям; гром. Стахів проповідує, що це злочин, бо нам з „комісарщиною" не треба й балакати, нехай з ним балакає собі „Малопольське Товажиство". *Хто й кому йде в оцім усім на зустріч? Хто бореться і хто втікає з бою?*

Ціню критику і розумію навіть хоробливий страх гром. Стахова перед мягким хребтом... окруження. Я готов признати, що в наших умовах може й була би вказана ще більша обережність, ніж моя власна. Але — „ест модус ін ребус". Не вільно зі страху і в хоробливій горячці — гнатися тільки за тінями, не вільно для ніякого пустого ефекту затроювати громадське життя алярмами про зраду там, де її нема, — не вільно держати перед народом завсіди криве зеркало.

Львів, 18—19 липня 1929.

Пос. Остап Луцький.

тропавлівської кріпости хорониться в окремому домику також його човно). І з великим признанням треба ствердити цей факт, що революція не знищила тих памяток, розуміючи їх музейне значіння. В такому самому зразковому стані утримані також палати і парки в Петергофі і Царському (тепер: „Детскому", себ-то діточому) Селі.

Вибираюся раз підміським поїздом (яких безліч приходить і відходить в ту сторону) до Петергофу, оглянути там славнозвісну палату Катерини ІІ-гої і славні петергофські фонтани. Ціла дорога тріває щось біля години; переїздить гарні, лісисті околиці. Видно богато малих і більших віль. Це т. зв. „дачні місця", себ-то підміські околиці, в яких довоєнні багачі мали свої літні помешкання (до речі: і тепер істнує цей звичай: виїздити на все літо в підміські околиці до власного домику; за два до чотирьох тисячів рублів можна купити такий домик з садом, городом, річкою і т. д.). Петергоф — маленька стація, така сама, як пять чи вісім інших, тільки-що переїханих, по якій наразі зовсім не пізнати, що в тій місцевости жили колись царі. Але правда! В тих часах не було прецінь ще залізниці!

Цілий ряд автобусів вглитає в себе сотні приїхавших відвідувачів. Їдеться сидячи на подушках автобуса, або на чиїхсь колінах, стоячи на власних ногах, або висячи у воздусі, втиснений між чотирьох сусідів. Кондуктор, який протискається між тим усім живим тілом — з лицем вдоволеним з себе і цілого світа — повинен стати почесним членом міжнародного товариства акробатів!

Ще кільканацять хвилин їзди і висідаю перед палатою Катерини II. Довгий, одноповерховий будинок, в стилю не зовсім чистого рококо, весь блідо-рожевої краски, з білими вікнами. На двох кінцях — золоті бані. На одній хрест.

Хто хоче оглянути палату внутрі, мусить передтим вдягнути на свої черевики — полотняні пантофлі. В гардеробі стоїть їх повні коші. Це тому, щоби сотні екскурсантів — а більшість з них в чоботах — не затопчували блискучих, бувших царських, підлог.

Трудно вичисляти всі ті кімнати, які переходиться, одну пишнішу від другої; ті балеві салі, престольні, японські, воєнні, сині, китайські, відпочивальні, їдальні і т. д. і т. д. Чи вони гарні — це річ смаку. В кожному разі — може тільки в одному Версалі є рівно пишні, рівно богаті, рівно одинокі в свойому роді.

Куди не обернутися — всюди емблеми Катерини II-ої. Навіть і в палатовій церкві, яка вся капає від золота, це „Е" і римська двійка під сподом, приміщені і над образами святих, і над хрестами, і над вівтарем. Не даром-то ця цариця вважала себе рівною богам...

Палата стоїть в парку, який також, крім версальського, немає собі другого рівного. Вид на нього з палатової гори — чудовий. В ньому славні фонтани, якраз всі чинні в той день, коли я приїхав. Я їх вже раз бачив — у фільмі „Поет і цар", де вони були зняті при вечірному освітленні. Тепер в день, в сяйві сонця, вони не менше гарні. Їх десятки — всякого рода, всякої висоти, ріжних форм і в ріжних сторонах парку. Головні, внизу перед палатою, вливають свої води в широкий канал, що пливе по середині парку і в його кінці вливається в море. Море тут, під самою майже палатою. І це завдяки йому міг архітект спеціяльно спроваджений Катериною II-ою з Франції, збудувати ці чарівні фонтани.

Від директора палатного музею дістаю позволення фотографувати на обшарі палати і парку. Бо, зрештою, цього не вільно. Отже знимаю і палати і фонтани — і приїхавши до Львова бачу з вдоволенням, що всі знимки вдалися прегарно.

В глибині парку — тільки кілька кроків від берегу моря, знову палатка Петра Великого, в якій він мешкав літом. Три-чотири кімнати, уладжені найпотрібнішою тільки меблею, і дві довгі галерії, де на обох стінах розвішені образи — і все.

Погулявши по парку, посидівши на березі моря, відітхнувши чистим повітрям, всідаю в автобус, де знову приміщуюся якимось чудом між його стелею, підлогою та лавками, відтак в поїзд і пізним вечером вертаю в Ленінград.

Мої пляни і бажання поїхати й оглянути Царське Село, осідок Миколи II-го, на жаль, не можу вже здійснити. А це тому, що, хоча маю час і охоту(навіть ту дрібницю, що конче потрібна до перебування в чужому місті: гроші) — я примушений виїхати з уваги на залізничий білет. Дивуєтеся і думаєте: як це білет може когось змусити їхати чи не їхати? Дуже просто. І я про це не знав, поки не пішов до міської залізничої каси купити поворотний білет до Харкова. Вона на Невському проспекті, в найближчій околиці мого готелю, зараз за „Гостінним двором" (довжезні аркади, які є одним безконечно-довгим рядом крамниць). Коли я зайшов в простору салю кас — я настрашився. Перед кожною касою — їх там біля трицяти — черги з соток людей! Представте собі тепер ряд таких черг — їх тільки скільки кас! — а будете мати приблизне враження ленінградської міської каси залізничих білетів з початком літа, коли тисячі людей вибирається в дорогу у всі можливі курортові місця Криму й Кавказу. Отже якраз напрямок на Харків... Я бачив на власні очі, як черга за білетами почала уставлятися в осьмій годині вечером, щоби, перестоявши цілу ніч, дістати білет... на тиждень наперед. Тому нічого було діяти, коли вдалося мені дістати білет на поїзд, що відходив раньше того речинця, коли я обдумав був їхати.

І за трицять годин — це був курерський поїзд — був я вже в Харкові, незвичайно вдоволений з тої подорожі в Москву і Ленінград, згадуючи її з найбільшою приємністю в цілому і в детайлях. А за день, після полагодження кількох важніших орудок, знова перепакувавши валізки, всідав я в шепетівський потяг, який мав мене за 36 годин завезти до Львова.

Нові правила для приватних середніх шкіл.

Замітки про новий розпорядок міністерства освіти щодо права прилюдности для приватних середніх шкіл.

Як відомо, від вересня ц. р. обовязувати-ме новий розпорядок про надавання права прилюдности приватним осереднім школам, який від попереднього ріжниться тільки в тому, що відтепер будуть лише дві категорії права прилюдности: а) повне право і б) неповне, одно і друге на необмежений час аж до відкликання, а цілком зноситься третю катеґорію: неповне право „з застереженням".

На перший погляд могло би здаватися, що цей новий розпорядок є ліберальніший і більш поступовий від дотеперішнього. Тимчасом так воно, на жаль, не є. Особливо для нас. Бо в ньому містяться вимоги, які дадуть шкільним установам, підчиненим безпосередньо міністерству, і їх функціонарям дуже широкі можливости не допустити ніяк до того, щоби приватна середня школа не-польська могла дістати право прилюдности. Вкажемо хочби на домагання сповнення приватною школою отсеї вимоги: „Виховання молоді мусить іти по лінії, згідній з інтересами держави. Ця умова є дуже важна, бо бували випадки, що деякі приватні заклади толерували нельояльність супроти держави і її розпорядків. По новому розпорядку такі заклади тратять негайно право прилюдности". Просимо собі тепер уявити, яке широке поле до свобідної інтерпретації згаданого місця і до самовільного ділання дає такий еластичний припис візитаторам приватних середніх шкіл!

Навчені дотеперішніми дуже прикрими досвідами, можемо легко збагнути, що яканебудь дрібна притока вистане тепер візитаторові для склясифікування цього чи того приватного закладу як нельояльного. Одному не подобається прикрашення коридорів і стін по клясах нашими картинами і портретами, убраними українськими вишиваними рушниками — бо це ознака українського сепаратизму й шовінізму (!), другому лїпше вивінування української бібліотеки від польської, третьому якийсь вислів у письменному виробі, польському або українському, одного зі старших учеників чи учениць вищих кляс гімназії або учит. семинарії. Вистане щоб яканебудь польська установа, державна чи приватна, післала донос до воєвідства чи шкільної кураторії на приватну середню школу, а вже управа школи має доходження, загрози й такі інші приємности. Памятаємо добре, як дошкульно переводжено слідство в Рогатині проти учеників тамошньої української приватної гімназії в листопаді 1928 р. і хоча ніякої вини на нікому не знайдено, все таки погрози не переставали сипатися. А два роки тому чотирьох старших учеників з Яворова відвезено закованих до Перемишля до вязниці, тримано з місяць в слідстві і хоча розправа виказала їх повну невинність, то гімназія в Яворові стратила право прилюдности! Донесе залізничий контрольор білетів їзди, що учениця приватної гімназії підписалася на залізничій книжці по українськи, то вже це одно вистарчає візитаторові заявити, що це шовінізм і що це може дуже пошкодити закладові! А як ще до тих спорадичних випадків додамо примус вивішування портретів президента не тільки в канцелярії директора й конференційній салі, але і в кожній клясі, опісля торжественного, ба навіть і прилюдного святкування всіх державних, а то й національних польських свят та дня іменин Пілсудського, з богослуженнями, поранками, співами, декламаціями, прилюдними дефілядами, зневолювання молоді до складок на чисто польські національні цілі, як памятники десятиліття, польських інвалідів і т. д. — то що-йно тоді авсуємо собі мету нового розпорядку і ті тисячки ріжних гачків, які дано в руки шкільним візитаторам для неґативного склясифікування приватних закладів щодо їх льояльности супроти держави. Лекше мабуть буде верблюдові перейти крізь вухо голки, ніж нашому приватному закладові добитися права прилюдности...

А тепер ще одна вимога, яка буде в особливій мірі дошкульна приватним учительським семинаріям. Тому, що сьогодня навчання повинно вестися лябораторійною Дальтонською системою, вже з найнижчих кляс починаючи, домагається міністерство освіти, цілком слушно, щоби в кожній учительській семинарії були окремі лябораторії, де кандидати (-тки) учительського звання практично моглиб заправлятися до навчання вище згаданою системою. Вимога, як здавалосяб, зовсім справедлива і без заміту. Тимчасом від приватних учительських семинарій домагається шкільна кураторія і її візитатори таких уряджень, яких навіть державні заклади не мають, і то домагаються безумовно й негайно!

Для лекшої орієнтації наших читачів подамо, якого уладження домагаються тепер шкільні власти від приватної учительської семинарії на те, щоб вона могла дістати право прилюдности: 5 шкільних кімнат на кляси, канцелярії для директора, конференційної салі, 7 кляс школи вправ, 2 лябораторій (хемічно-фізичної і природописної) і двох такихже кабінетів, одної кімнати для ручних робіт з відповідними приборами й уряджениям, салі руханкової, рисункової, музичної і рекреаційної та бібліотеки з читальнею, себто разом 24 убікацій! І то убікацій просторих, соняшних, гігієнічних, в зимі добре опалених. Чи яка приватна семинарія, особливо українська, де ґуртується молодь переважно незаможна, зможе відповісти тому будь-що-будь далеко йдучому домаганню, в це позволимо собі сумніватися! Але розпорядок каже виразно, що приватні заклади повинні під кожним оглядом старатися перевищити заклади державні!

Вкінці мусимо ще вказати на те, що й той найновіший розпорядок мін-ства освіти містить у собі, як і богато інших, чимало еластичного й недосказаного, що нижчим виконуючим органам дасть безперечно богацько свободи до довільної інтерпретації і надуживання своєї влади на некорись приватних закладів.

ПОВІНЬ.

Величезні шкоди в Рудеччині.

Від пос. Гр. Тершаківця трохи спізнено (з причин від нього незалежних) одержуємо отсе повідомлення про розміри повені в Рудеччині:

Дня 13. липня вилив Стрвяж і Боговівка, а опісля Дністер на просторі від Долобова по Саську Домініканську в рудецькому повіті. Затоплені всі сіножати і пасовиська, положені над ріками, разом около 6.000 (шість тисяч) моргів, з того 3.000 селянських, а 3.000 поміщицьких, але винайжлених селянами. Від повені найбільше потерпіли громади: Болозів, Острів, Загіря, Хлопчиці, Чайковичі, Погірці, Подільці, Сусолів, Мости, Монастирець, Свинюша, Тартаків, Колодруби і Саська Домініканська.

Крім того вода залила всі управені поля в громаді Тартаків разом із забудуваннями та знищила дві хати. Частинно залила вода управні поля в громадах: Чайковичі, Сусолів, Мости і Колодруби. Шкоди величезні. Найбільше потерпів Тартаків, де все знищено, бо до цього часу (допис писано 18. липня! — Ред.) стоїть вода. На залитих полях пропали бараболі, а в значній частині також збіжа. Сіно в копицях і покосах поплило з водою, а нескошену траву залила вода.

Філія „Сільського Господаря" в Комарні (якої головою є пос. Тершаковець — Ред.) списує заподіяні шкоди через обізду навіщених повеню сіл. Також пороблено заходи у властей, щоби власти прийшли з допомогою населенню, а в першу чергу, щоби відписано податки. Після зібрання матеріялу на місцях, подам точніші дані.

Пос. Гр. Тершаковець.

Арешти комуністів у Парижі.

Поліція перевела ревізію в редакції комуністичної ґазети „Юманіте", сконфіскувала ріжні ґазети та відозви й арештувала одного італійця й одного поляка. Вечером того самого дня арештовано директорів „Юманіте" та Аванґарду, Ноеля та Шапюі. Рівночасно поліція перевела ревізію в бюрі комуністичної молоді та професійного союзу „Поступ". Підчас цих ревізій арештовано 6 чоловік.

„Матен" в приводу цих ревізій пише, нібито поліція викрила, що в редакції „Юманіте" була централя воєнної шпіонажі, і знайшла фотографії ріжних військових справоздань та зброї.

„Петіт Парізієн" пише, що ці ревізії є лише початком далеко йдучих заходів що до охорони ладу в звязку з будучим виступом комуністів на 1 серпня.

„Юманіте" пише, що повідомлення буржуазної преси є брехнею й закликає пролетаріят до тим сильнішого виступу.

НОВИНКИ

— ПОЧТОВІ СКЛАДАНКИ розсилаємо з нинішнім числом і просимо Вп. Передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на серпень виносить 5 зол.

— Наші паломники в Римі. Українська прогулька паломників була в понеділок 15-го ц. м. в 8. год. вечером принята на авдієнції у св. Отця папи римського, при чому св. Отець виголосив до паломників чвертьгодинну промову. Після авдієнції гостив у себе паломників Й. Е. о. митрополит Шептицький.

— Жнива зачалися. В цих днях зачалися у нас жнива, в цьому році спізнені на який тиждень. Для дозрівання збіжа був місяць червень досить корисний. Часті дощі, тепла температура й соняшні дні в червні і в першій половині липня причинилися до буйного розцвіту і зросту ростин, впливаючи осьтак на поправу жнив. По загальному переконанню жнива у нас в цьому році повинні бути дещо кращі, як в році минулому. Цифрово найбільші зміни на краще виказує озима пшениця і жито. В загальному стан усіх родів збіж є в цьому році середньо-добрий.

— Виїзд Ірчана на Велику Україну. З канадійської робітничої преси довідуємося, що письменник М. Ірчан (псевдонім б. УСС-а Андрія Бабюка) після 5-літнього побуту в Канаді виїхав на постійний побут на Рад. Україну.

— Смерть композитора Евзевія Мандичевського. Недалеко Відня помер у минулу неділю професор віденської Музичної Академії, композитор д-р Евзевій Мандичевський. Походив Покійний з українського роду на Буковині, однак був цілком зромунщений, а потім знімчений, як багато інших буковинців на переломі XIX—XX століття. У Відні займав визначне й авторитетне становище в музичному житті і хоч не вдержував ніяких звязків з українськими кругами, то все таки до кінця свого життя інтересувався українською музикою і піснею. Він є автором м. ін. кількох українських композицій, а його „Зазульку", як повідомляє черновецький „Час", співав „Буковинський Кобзар" з великим успіхом двічи на концерті.

— Мандрівні бібліотеки для почтовців. Міністерство почт і телеграфів у Варшаві приступило до організації мандрівних бібліотек поміж почтовими урядами, особливо на „кресах". Такі мандрівні бібліотеки будуть пущені в рух у вересні ц. р.

—Страшні наслідки вибуху ґранати. В селі Яцковичі (пов. Зборів) найшли хлопці на пасовиску ручну ґранату, що там лежала ще з часів світової війни. Найстарший з хлопців узявся розбирати ґранату молотком і ножиком. Ґраната вибухла. Сила вибуху та відломки ґранати спричинили страшну масакру серед хлопців. Вісьмох їх упало, пошарпаних і окровавлених. Шістьох небаром померло наслідком ран і упливу крови. Двох тяжко ранених заосмотрив лікар, привезений зі Зборова. Крім того кількох інших було лекше ранених. Одного з тяжко ранених, Миколу Микулишина, привезли до Львова до шпиталю. Стан його безнадійний.

— Знову два обманства ковертами. Дня 18 липня впала жертвою львівських ковертових обманців д-р Бейля Лебеволь із Станиславова. Вона натрапила у французькім консуляті у Львові при Бернардинській площі на таких обманців. Вони вміли виманити від неї 33 доляри, а їй дали коверту з вирізками ґазети. — Ізраїль Арон Шпіґель приїхав до Львова із Дрогобича, щоб дістати пашпортову візу в чехословацькім консуляті. На вул. Сикстуській завели якісь обманці Шпіґеля до воріт каминиці ч. 38 і там ковертовим способом виманили від нього 360 зол., запевнивши його, що полагодять йому справу.

— Комірники 1- і 2-кімнатних мешкань не платять додаткових оплат. З причини недавньої підвишки комірного, що виносить тепер за 1- і 2-кімнатні мешкання 73 проц. передвоєнного комірного, відпав обовязок комірників цих мешкань покривати чинитьби, як напр.: оплати за чищення коминів, за світло в сінях, на сходах і коридорах, за вивіз сміття та додатку на платню для сторожа дому. Згідно з 7 уст. закону про охорону комірників видатки на згадані ціли покривати мають лише власники нерухомостей. Тому обовязком заінтересованих комірників справдити у власнім інтересі висоту обовязуючого їх тепер комірного, яке не повинно переступити 73 проц. передвоєнного чиншу

— **Що діється у Кульпаркові?** Свого часу лікарі, заняті у відомому кульпарківському заведенні, внесли меморіял-жалобу до Тимчасового Самоврядного Виділу проти директора заведення д-ра Беднаржа, якому закинули видання цілої низки заряджень, що різко колідують з поняттям дбайливої опіки, на яку безумовно повинні заслугувати нещасні хорі. В меморіялі наведено богато фактів, що ставлять д-ра Беднаржа в дуже дивнім світлі, а відносини в Кульпаркові в страшному стані (нелюдське обходження з нещасними божевільними, голодження, биття і т. п. практики). По якомусь часі д-р Беднарж уступив зі свого становища, але на днях сталася дивна річ, бо воєвідська влада реституувала д-ра Беднаржа знову в правах управителя кульпарківського заведення. Що буде дальше, не знати, бо всі лікарі заведення зазначили в згаданому меморіялі з натиском, що співпрацювати дальше з д-ром Беднаржом не будуть за ніяку ціну.

— **Автобусова комунікація на двірець.** Львівське Грodське Староство повідомляє, що з причини страйку фіякрів і автодорожок курсуватимуть постійно із Бернардинської площі на залізничий двірець автобуси. Для тих автобусів установлено такі зупинки: пл. Більчевського, Дирекція Залізниць, пл. Смольки, ріг вул. Ягайлонської і вул. Легіонів, готель Жоржа та Краківський готель. Відізд автобусів із місця постою що 40 хвиль. Оплата від особи 40 сот., за клунок 30 сот. Зачуваємо, що нині-завтра страйк львівських фіякрів і автодорожок повинен закінчитися.

— **Український Нац. Музей-Архів у Празі.** Вельмишановний Пане Редакторе! В 152 числі Вашого шановного часопису з 11. липня ц. р. у статті п. Обідного „Український Національний Музей-Архів у Празі" вкралася прикра помилка, а саме: авторство 76 таблиць альбому „Українське Військо", очевидно, з коректурного недогляду приписано п. Бутовичеві (можливо сплутано з відомим українським графіком). В інтересі правди мушу на цім місці зазначити, що працю над тими 76 таблицями альбому „Уніформи Українського Війська доби визвольної війни за 1917—1920 рр.", що знаходяться у пражському Українському Національному Музею-Архіві, виконав не п. Бутович, але автор цих рядків. Прошу це ласкаво надрукувати на сторінках Вашого шановного часопису, як спростування наведеної з ч. 152 „Діла" помилки. — З глибокою пошаною: **Микола Бутинський** у Празі-Сміхові.

Інтервенція великих держав

у китайсько-більшовицькому конфлікті.

Між англійським, французьким, японським і американським урядами прийшло до порозуміння, щоби рівночасно інтервеніювати в більшовицько-китайському конфлікті. Інтервенція має йти в двох напрямках: ам. держ. секретар Стімсон приняв на себе обовязок звернутися до урядів СРСР і Китаю з напімненням, що згідно з поглядами згаданих держав СРСР і Китай не мають права рішати зброєю справу сх.-китайської залізниці.

Вашінгтонські часописи повідомляють, що держ. секретар Стімсон нараджувався з італійським амбасадором, якого просив, щоби Італія піддержала акцію для недопущення до кит.-більш. війни.

Американський посол у Пекіні повідомив китайського посла Ванґа, що він уповажнений своїм урядом почати переговори в справі посередництва Зл. Держав у кит.-більш. конфлікті.

Бріян уповажнив амбасадора Франції в Москві, щоби поробив заходи у більшовицького уряду в справі арбітражу Америки в китайсько-більшовицькім конфлікті. Покищо невідомо, яке становище займе уряд СРСР до предложення Зл. Держав.

Бріян конферував із китайським послом і більшовицьким амбасадором у Парижі. Конференція ця спричинена ініціятивою американського держ. секретаря Стімсона, який предложив посередництво та повідомив рівночасно, що в цій справі нараджувався з представником Китаю у Вашінгтоні. Бріян просив китайського посла, щоби пригадав свому урядові зобовязання, які взяв на себе як член Ліги Націй. Більшовицькому амбасадорові звернув увагу, що СРСР приступив до Келльоґового пакту. Зачувати, що Бріян телеграфічно завізвав уряди Китаю та СРСР, полагодити конфлікт арбітражом.

Амб. Гербет предкладає посередництво.

З Москви прийшла вістка, що фр. амбасадор Герберт предложив комісареві закорд. справ посередництво фр. уряду в більшовицько-китайськім конфлікті. Положення напружене. В Москві і на провінції відбуваються мітінґи проти воєнної політики Китаю.

Японський кабінет вдоволений.

Японський кабінет відбув засідання, щоби заняти становище в справі евент. інтервенції вел. держав. Вістка, що Бріян навязав вже взаємини з китайським послом і більшовицьким амбасадором у Парижі викликала вдоволення серед членів кабінету.

Англія піддержує арбітраж.

Англійський уряд повідомив уряди Зл. Держав і Франції, що вповні прилучується до заходів, які робляться, щоби довести до усунення кит.-більш. конфлікту.

Китайські умовини.

З Пекіну повідомляють, що китайський кабінет радив під проводом марш. Чанґ-Кай-Шека в справі американського посередництва в більшовицько-китайськім конфлікті. Зачувати, що нанкінський уряд приняв би посередництво Америки із застереженням, що уряд СРСР. здержить негайно воєнну акцію проти Китаю. „Берл. Тґт." оголосив комунікат китайського посольства в Берліні, який стверджує, що Китай готов зголитися на предложення СРСР. у справі скликання конференції й увільнення більш. аґентів, які вели пропаґанду та нарушили постанови договорів між Китаєм і СРСР.

Нанкінський уряд пошанує Кельоґів пакт.

Китайський посол у Вашінгтоні зложив заяву, з якої можна здогадуватися, що кит.-більшовицький конфлікт буде полагоджений мирно. Посол сказав, що Китай шануватиме всі підписані договори. Хоч Келльоґів пакт не війшов іще в життя, кит. уряд не хоче вжити зброї в теперішньому конфлікті. — Міністр закорд. справ Китаю Ванґ сказав що Китай памятає, що підписав Келльоґів пакт. Одначе всяку акцію СРСР. спрямувати війська до Манджурії китайський уряд і нарід признають воєнним актом.

Подібно, як у 1914. р.

З Риґи повідомляють, що подібно як в 1914 р. в Петербурзі на царськім дворі, так тепер на Сталіновім „червонім дворі" є воєнна і противоєнна партія. Карахан не хотів би допустити до війни. Воєнна партія Ворошилова відкидає всяке порозуміння. Ворошилов каже, що армія, це не ситківкий мяч. Армію урухомлено і вона мусить ділати. „Ізвестія" пишуть: СРСР не бажає війни, та колиб бодай один кит. вояк переступив більшовицький кордон, СРСР. зуміє відперти наїзд і належно покарати його ініціяторів.

Воєнний стан у Харбіні. Сутички.

Японська аґенція Шінбун Ренго повідомляє, що в Харбіні проголошено воєнний стан. Життя завмерло. До Харбіна приїхав давній президент сх. залізниці з царських часів Хорват. „Юн. Прес." повідомляє, що на кордоні Манджурії прийшло до сутички між китайськими та більшовицькими військами. Відділи червоної армії заатакували прикордонну китайську сторожу, в якій були й білоґвардійці біля місцевости Поґранічная. Прийшло до кавалерійського бою, в якім взяла участь і артилерія. Після короткої перестрілки війська уступили на свої становища.

Останні телеграми повідомляють, що більшовицький консуль у Харбіні і персонал посольства арештовані.

Почтовий рух здержаний.

Тас довідується, що нар. комісаріят приготовляє комунікат для міжнародного почтового бюра в Берні, який повідомляє, це бюро, що безпосередня висилка почти з СРСР. до Китаю здержана, та що всяку почту експедійовану транзітом через СРСР до Китаю, тепер висилатимуть до Японії через Владивосток.

СУПЕРЕЧНІ ВІСТИ.

З Пекіну повідомляють, що більшовики заняли Поґранічную та Манджулі. Також з Токіо повідомляють про бої китайців із більшовиками на кордоні Манджурії та про невдачу і відворот китайських відділів. Більшовики переправилися через ріку Сунґарі та пішли наступом на китайців.

З Нанкіну прийшли вісти, що намісник Манджурії Чанґ-Гсю-Лянґ повідомляє, що більшовицькі війська в суботу в 8. год. веч. заатакували китайські війська вздовж ріки Сюй-Сен-Го на сх. кордоні Манджурії. Китайці заняли оборонні становища. Більшовицькі війська мають трійливі ґази та 32 гармати.

Телеграми, які прийшли до Токіо 19. липня, кажуть, що вісти про заняття Манджулі були неправдиві. В місті переполох серед росіян і китайців, які кидають місто. Японці остають. Харбінський кореспондент час. „Ашаті" заперечує вістку про заняття Манджулі та Поґранічної.

—o—

Відгомін протижидівських ексцесів.

Прокуратор при львівськім окружнім карнім суді виготовив уже акт обвинувачення в справі ексцесів, яких допустилися польські академики, що здемолювали будинок жид. ґімназії, жидівський акад. дім і друкарню й адміністрацію „Хвилі". На лаві обвинувачених засяде мабуть 32 академики. Акт обвинувачення прокуратор передав судові, якого президент доручить його обвинуваченим. Колиб не зголошено спротиву управосильнення акту наступить до 8 днів, потім визначать речинець розправи. Обвинувачених боронитиме 14 адвокатів, членів Союзу Польських Адвокатів, під проводом д-ра Перацького. Ще не знати, кому віддадуть провід розправи, та хто з прокураторських референтів піддержуватиме обвинувачення.

—o—

Розстріляння афґанського претендента.

Льондонські часописи повідомляють, із Афґану, що на приказ еміра Габібули розстріляно претендента до афґанського престола Алі Ахмета Хана.

Зі спортового життя.

Мистецтва ліґи.

Львів: Чорні—Варшавянка 4:1 (2:0).
Варшава: Польонія—Варта 2:1 (1:1).
Катовиці: Туристи—ІФЦ. 3:1(2:0).
Краків: Висла—Рух 5:1 (0:1).

Мистецтва А-кляси.

Львів: Україна—Чорні І. Б. 5:3 (2:1).

Останні змагання за мистецтво А-кляси в цьому році виграла Україна цілком заслужено, легко перемігши свого противника, що виступив до цих змагань у скріпленому складі. Україна виступила вже у „вакаційному" складі, без Новицького, Рака, Воробця і Терлецького з Ревброю у воротах, Цимбалою і Бутлем у помочі і Мурським у нападі. Найліпшим в українській дружині був Петрів, голі стріляли: Кобаяр 3) Лисик 1, Петрів 1. Ширше про ці змагання завтра.

З театру.

Гостинний виступ у Львові театру ревій „Кві про кво" „М. С. З." або „Памятай за мене".

Нова програма театру „Кві про кво" дає знову великі можливости до попису всім тузам цього мистецького кабарету. І пописуються в цій ревії дійсно всі: Ордонівна, Зімінська і Калинівна, Круковський, Димша, Лявінський, Том, Вавжкович і інші, до балету й орхестри включно. Пописуються так, що розбавлена публика реве з вдоволення, приймаючи майже всі точки програми ґураґаном оплесків.

Ролю конференсієра цим разом обняла незрівняна Зімінська до спілки з Круковським, пізніше з Томом. Це був щасливий помисл, бо в своїх дотепних, часами перчених діяльогах вони навязували безпосередньо до публики, створюючи осьтак атмосферу порозуміння й контакту, таких важних для успіху виконавців у подібному театрі. Щож до програми, то її фірмовий заголовок (М. С. З.) має на всякий випадок мало що спільного з її змістом. В програмі нема на цю тему ніодної точки і тільки одинокі конференсієри давали іноді пояснення цих трьох букв — по своєму.

З численних точок програми на більшу увагу заслуговують: сценка-скеч „Віштинський", „Радіо для вбогих" (глум над соймом!) і пародія опери, якої героїня (Ордонівна) з туги за своїм лицарем-нареченим (Круковський), що „поїхав турка воювати", тратить невинність. Знаменитий в цій „опері", як звичайно, Лявінський в ролі батька героїні. Позатим сценка „Баль", де дотепний і талановитий пародист Димша перейшов самого себе і „Хор донських козаків". Дуже подобався теж еспансько-арґентинський хор-оркестр

стра, що співав самі сантиментальні пісні і збирав може найрясніші оплески. А врештою, як і на попередніх вечорах: Круковський співав старі й нові жидівські пісні у відомій інтерпретації, Ордовівна і Вавжкович співали по свому любовні пісні, а Калинівна виголосила знамениту мельодеклямацію: „Шеля".

Одна характеристична річ: першу сценку „Їала на виставу" приняла публика зовсім холодно, просто без одного оплеску... Саля театру виповнена вщерть. — *І. Н.*

Дописи.

КАМІНКА СТРУМ. *(Свято Матери.)* День 12. липня п. р. був одним із ясних, радісних днів у нашому місті. В цьому дні всі тут. культ.-освітні установи за почином філії „Просвіти" і при участи головно „Жіночого Кружка" і „Студентської Секції" влаштували величаве „Свято Матери". Вже від самого ранку всі наші громадяни заквітчані замісць квітки карточкою з написом „Свято Матери". Пополудні відправляється молебень за здоровля всіх українських матерей, а відтак громадяни прямують до Народнього Дому, де має відбутися святочний вечір. Велика сила народу, місцевих а також із довколичних сіл, виповнила по береги салю. Свято отворив гарною промовою сеніор Камінеччини о. шамб. Мих. Цегельський. Решту програми виповнив реферат, деклямації виступи дітей із діточого садку, продукції місцевого міщанського хору і живий образ. Студ. філ. Ю. Редько у свойому рефераті зобразив постать української матери на тлі історії України та порівняв її з ролею матери в інших народів, щоб на тій основі зрозуміти величезне значіння жінки-матери для будуччини народу. Місцевий хор під управою п. Е. Лехнюка відспівав бездоганно кілька гарних пісень. Гарні були деклямації п. Катрусі Лащукевичівної і п. Яросл. Оліймика. Одначе найбільше захопили видців продукції наших найменших — дітей із діточого садку. Вони двічі виступали на сцену: раз із цілою низкою привітів і деклямацій, присвячених матері, переплітаних співом, а другий раз з вправами, поміж які вложено також співи й декілька деклямацій. Під кінець свойого виступу діти зійшли зі сцени і заквітчали цвітами своїх матерей. Треба подивляти працю й посвяту учительки діт. садка, сестри Хризанти, що в короткому часі (за один місяць) встигла стільки навчити тих три- і чотирилітніх „артистів". Живий образ укладу п. О. Яцева був незвичайно ефектовним закінченням цього милого свята і до сліз зворушив богатьох видців. Представляв Матір-україну в оточенні дітей, що благословить на бій з ворогами найстаршого сина, січового стрільця. Ясна постать ангела, доброго ґенія України, зносилася над особами образу, а за сценою хор співав пянісімо „Боже великий, єдиний..." Глибоко зворушений тим святом, промовив на закінчення о. шамб. Цегельський, дякуючи всім, що причинилися до його улаштування. Всі точки програми творили таку гарну й гармонійну цілість, що справді давно не було у нас такого радісного святочного дня. *Н. О.*

ЛЮТОВИСЬКА. (Пращання примірного громадянина). Стараниям місцевих культурно-освітніх товариств попращано дня 30. травня ц. р. п. Теодозія Будзиновського, місцевого нотаря, з нагоди його відізду до Добромиля на нове місце урядування. На згадане пращання явилася крім представників усіх тутешніх українських установ також вся місцева українська інтеліґенція та представники селянства. Було це чи не перше того роду свято в Лютовиччині, бо п. нотар Будзиновський за час свого 6-літнього побуту в Лютовиськах своєю працею на культурно-освітнім полі — поминувши його працю фахову — причинився до культурного піднесення повіту і тим своє зєднав собі загальну симпатію й поважання. Не було в Лютовиськах товариства, до якого він не належав би або просто не був його основником. Довший час був головою читальні „Просвіти", першого товариства, яке в повоєннім часі тут повстало й дало початок до оснування всяких інших наших товариств. Не відтягався ніколи від праці для народу, не зважаючи на своє підірване здоровля, бо розумів що обовязком інтеліґента є помогти незрячому селянинові в його освіті й визволенню з кігтів всяких галапасів. Зокрема п. нотар Будзиновський визначався добрим орієнтаційним хистом у відносинах Лютовиччини і всякім інтриґанстві, яке в останнім часі з вини деяких одиниць було тут закорінилося. В часі пращання перший забрав голос від місцевих українських товариств о. парох Паславський, який, піднісши заслуги п. нотаря Будзиновського для тих товариств, подякував йому за дотеперішню працю та побажав йому на новому місці в Добромилі дальших успіхів. Вкінці промовляли ще д-р Шараневич і селянин п. Михайло Коваль, який підніс, що п. нотар Будзиновський — один з нечисленних світських інтеліґентів, що залишає серед селян жаль по собі, бо був для них правдивим приятелем і душею та серцем робив їм добре не лише з обсягу свого фахового знання, але й на просвітньому полі.

ОГОЛОШЕННЯ

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Театри.

Кооператива „Український Нар. Театр" ім. І. Тобілевича в Станиславові. Репертуар на провінції.

Солотвина:

23/VII. „Ревія".
24 VII. „Дедектив".

Відтак виїде театр до **Надвірної і Делятина.** — Дні вистав подасться до відома окремо. 137 2—2

„Вертеп Наших Днів" Галактіона Чіпки і Ле-ле.

Снятин, вівторок, дня 23. VII. 1929.
Косів, середа, дня 24. VII. 1929.
Жабє, четвер, дня 25. VII. 1929.
Яблонів, пятниця, дня 26. VII. 1929.
Печеніжин, субота, дня 27. VII. 1929.
Станиславів, неділя, дня 28. VII. 1929.
115 3—4

Новий Український Театр під дир. П. Карабіневича.

Белдіж:
23/7 „Чесна Сузанна".
24/7 „Хмара".
Долина:
25/7 „Базар".
Брошнів:
26/7 „Осінні маневри". 93 8-7

Український Театр під Дир. Івана Когутяка:

Белдіж:
23.VII. вівторок: Король життя.
24.VII. середа: Кума Марта.
25.VII. четвер: Маруся Богуславка.
69 10—7

Великий Міський Театр:

Понеділок, 22-го липня, год. 8·15 веч. Виступ театру „Qui pro quo": „M. C. 3." або „Памятай про мене".

Вівторок, 23-го липня год. 8·15 веч. Виступ театру „Qui pro quo": „M. C. 3." або „Памятай про мене".

Малий Театр:

Понеділок, 22. липня, год. 7·30 веч. „Пан Лямбертіє".

Вівторок, 23. липня, год. 7·30 веч. „Пан Лямбертіє".

Кіна.

Аполльо: Одиначка полку (Лявра ля Плянте). Ґеній це я.
Кольосей: Пригода в експресі (Гарі Піль). Три суперниці. Схоплена циганами.
Лев: Два неспокійні дні (Карло Альдіні).
Люна: Революція в Китаї. Виступ російського хору.
Марусенька: Шампан (Пале де Люкс).
Оаза: В полумі життя.
Палас: Людина з блакитною душею.
Пан: Король дансінгу.
Пасаж: Тунель злочинців. 3 амер. комедії.
Утіха: Непобідимий. Чаплін як боксер.
Химера: Пригоди бриґ. Жерарда.
Фатаморґана: Президент (Мозжухін)

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

Конкурс.

ПОВІТОВИЙ СОЮЗ КООПЕРАТИВ в Городку Ягайлонськім оголошує отсим КОНКУРС на:

1) ТОРГОВЕЛЬНОГО РЕФЕРЕНТА.
2) ОРҐАНІЗАТОРА КООПЕРАТИВ.

Від кандидатів вимагається відповідної фахової освіти та щонайменше 6-місячної успішної практики при одному з П. С. К., та знання кооперативних законів. Орґанізатор був-би заразом і книговодцем Союза. Посади до обняття негайно. Платня після умови. Подання з прилогами і докладним описом життя слати на руки Голови Надзірної Ради Посла П. Д-ра Степана Біляка адвоката в Городку Ягайл.

За Надзірну Раду Пов. Кооп. Союзу

Др. Степан Біляк голова. **Роман Паламарчук** секретар.

113 3—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів Ринок ч. 10